

de zich christelijk noemende, verheidenst was. Wat te doen?

In de wereld waarvan Johannes 3:16 vertelt dat zij nog niet is afgeschreven, staan wij voor het oordeel dat straks onafwendbaar komt. God laat niet eeuwig met zich spotten. Alle zelfbewustzijn van mensen moet verdwijnen, de aanklacht is fel. Gelukkig, er is nog de mogelijkheid van het getuigenis. De getuige staat in de rechtszaal en spreekt. Het gaat om de waarheid, die kort en zakelijk moet worden weergegeven. Met ernst en haast. De getuige staat onder ede. Zijn woorden zijn toegesneden op de aanklacht. Hij verwijst naar de Enige die raad weet met zonde, straf, boete, gerechtigheid. De getuige herinnert de Rechter eraan dat deze zelf in de beklaagdenbank wilde gaan staan. Inwendige zending herhaalde Johannes 3:16, in evenveel variaties als er mensenlevens zijn.

Men kon niet volstaan met zedelijke verbetering. Natuurlijk wilde men de mogelijkheid tot samenwerking met instellingen van 'maatschappelijk hulpbetoon' bezien. Zo bestond, toen Heldrings ogen in de vrouwengevangenis te Gouda opengingen, allang zorg voor gevangenen. Het genootschap dat hun 'zedelijke verbetering' beoogde was in 1823 opgericht en daaraan waren namen verbonden van vooraanstaande burgers, die zich zeker ook christen noemden. Maar L. Heldring attendeerde er in zijn dissertatie op dat (zijns inziens) de aanduiding 'zedelijk' een bewuste reactie bedoelde te zijn op de visie van het 'Réveil', dat uitging van Christus' woord: 'Ik was in de gevangenis en gij hebt *Mij* bezocht'. Het scheen alsof de 'filantropen', hoogaangeschreven figuren uit de samenleving, méér bij de tijd waren dan de inwendige zending die wereldvreemd aandeed. Maar de laatste wist wie de toekomst had. Zij had te duidelijk de voosheid leren zien van allerlei goedwillendheid, ook 'christelijke' en 'kerkelijke'. Betuttelend gemoraliseer heeft ongetwijfeld bij haar plaatsgevonden, maar was toch feitelijk wezensvreemd aan inwendige zending. Deze stond niet boven, maar náást.

Het Réveil heeft op de inwendige zending ingewerkt met zijn appèl tot geloof, hoop en liefde; de inwendige zending heeft hetzelfde gedaan naar het Réveil door geliefde tradities te leren relativiseren. Wat zijn verworvenheden waard? Wanneer is een geloof nog echt? Wat moeten wij aan met ethische stellingen, die wij handhaven, maar die in de praktijk soms radicaal falen? Zie 'het' gezin: zijn 'asylen', 'gestichten' in sommige gevallen niet beter dan het zo hooggewaardeerde ouderwetse gezin? Moeten alleen mannen dragers zijn van woord en daad? Kunnen wij de krachten niet gebruiken van anderen, die vroeger alleen bij uitzondering tot het dragen van verantwoordelijkheid in staat geacht werden? Zo kwam het ambt op van de diakones, oorspronkelijk bedoeld voor allerlei evangelisatie-arbeid. Door de nood van ziekte en pijn, gestimuleerd door herwaardering van het menselijk lichaam, werd hun taak al spoedig beperkt tot de, op de Heiland wijzende, ziekenverpleging. Zij kregen bij